

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Факультет № 6
Кафедра соціології та психології**

ПРОГРАМА

**з навчальної дисципліни «Проблеми домашнього насильства
та його профілактика і корекція»
вибіркових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 26.08.2022 № 6

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
Протокол від 17.08.2022 №7

Розробники:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук
Маннапова К.Р.

Рецензенти:

1. Старший науковий співробітник, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук Воробйова І.В.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук Греса Н.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма обов'язкової навчальної дисципліни складена відповідно до освітньої програми *другого* рівня вищої освіти «Проблеми домашнього насильства та його профілактика і корекція» 053 Психологія (практична психологія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування уявлення про основні соціально-психологічні та правові аспекти проблеми домашнього насильства у сучасній психології та формування практичних навичок надання психологічної допомоги різним категоріям осіб, що зазнали домашнього насильства.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальний курс акумулює в собі теоретичні знання та практичні навички з основ правознавства, вікової та педагогічної психології, психодіагностики, соціальної психології, психологічного консультування, соціально-психологічного тренінгу, психотерапії та психокорекції, соціальної психології, юридичної психології, психології та корекції сімейних стосунків тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Насильство як соціально-психологічна та правова проблема сьогодення.
2. Насильство проти дітей.
3. Насильство в освітній практиці.
4. Форми та методи надання допомоги постраждалим від насильства.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «*Проблеми домашнього насильства та його профілактика і корекція*» є формування у студентів уявлення про основні соціально-психологічні та правові аспекти проблеми домашнього насильства у сучасній психології та формування практичних навичок надання психологічної допомоги різним категоріям осіб, що зазнали домашнього насильства.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «*Проблеми домашнього насильства та його профілактика і корекція*» є орієнтування студентів у основних поняття дисципліни, навчити ставити і вирішувати практичні завдання по діагностиці та наданню психологічної допомоги та психологічного супроводу клієнтів, що зазнали насильства, розширення наукового кругозору та підвищення культури психологічного мислення студентів, формування високої мотивації до освоєння теорії та методів застосування у практичній діяльності.

1.3. **Згідно з освітньою програмою здобувачі вищої освіти повинні:**

знати:

- підходи до вивчення насильства;
- особливості сучасної сім'ї та проблеми сімейного насильства;
- фактори ризику насильства в сім'ї;
- особливості гендерного насильства, торгівлі людьми як прояву насильства;
- особливості особистості, що вчиняє насильство;
- правові засади протидії домашнього насильства;
- різновиди та ознаки насильства щодо дітей;
- основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми;
- законодавчу базу та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства;

вміти:

- визначати домашнє насильство, його види та прояви;
- виявляти причини домашнього насильства. Гендерне насильство. Особливості особистості, що вчиняє насильство. Правові засади протидії домашнього насильства.
- визначати наслідки жорстокого поводження з дітьми;
- виявляти випадків насильства;
- проводити опитування дітей–потерпілих або свідків насильства;
- здійснювати інформаційно-просвітницьку, профілактичну та методичну роботу щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді;

складати програму допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.

1.1. Форма підсумкового контролю (залік)

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредита ECTS.

1.2. Програмні компетентності:

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-4.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК-5.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
	ЗК-6	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
	ЗК-7.	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1.	Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
	СК-3.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-4.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-8.	Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
	СК-9.	Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
	СК-11.	Здатність дотримуватися норм професійної етики.

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема № 1. Насильство як соціально-психологічна та правова проблема сьогодення.

Підходи до вивчення насильства. Особливості сучасної сім'ї та проблеми сімейного насильства. Фактори ризику насильства в сім'ї. Визначення домашнього насильства. Види та прояви домашнього насильства. Причини домашнього насильства. Гендерне насильство. Особливості особистості, що вчиняє насильство. Правові засади протидії домашнього насильства.

Тема № 2. Насильство проти дітей.

Різновиди та ознаки насильства щодо дітей. Наслідки жорстокого поводження з дітьми. Сексуальне насильство над дітьми як соціальна і психологічна проблема. Виявлення випадків насильства. Особливості дітей, які мають сексуалізовану поведінку та схильні до вчинення сексуального насильства. Опитування дітей–потерпілих або свідків насильства. Основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми.

Тема № 3. Насильство в освітній практиці.

Феномен шкільного насильства. Булінг. Професійні та особистісні можливості педагогів для запобігання насильству в школі. Психологічна безпека освітнього середовища.

Тема № 4. Форми та методи надання допомоги постраждалим від

наси́льства.

Законодавча база та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. Програми допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Батрин Н. В. Стратегії та методи управління гендерними конфліктами. Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13562/1/Gender_Conflicts.PDF
2. Декларація ООН про викорінення насильства проти жінок: офіційний переклад. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text
3. Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст. 35 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Відкрита для підпису в Стамбулі (Туреччина) 11 травня 2011 р. та пояснювальна доповідь. К.: Видавництво «К.І.С.», 2011. 196 с.
5. Кочемировська О. Можливості виявлення та попередження насильства в сім'ї: основні поняття. – Харків: НТМТ, 2008. – 44 с
6. Максимова Н. Ю. Соціально-психологічні аспекти проблеми насильства. – К. : Комітет сприяння захисту прав дітей, 2003. 344 с.
7. Никифоряк Л. П., Орлеан А. М. Аналіз судової практики з питань застосування законодавства України щодо протидії торгівлі людьми. — Київ. : Видавництво «Фенікс», 2019. — 120 с. Режим доступу: <http://iom.org.ua/sites/default/files/analysis2019.pdf>
8. Федоришин Г. М. Профілактика насильства в сім'ї та в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 254 с.

Допоміжна

1. Гуменникова Т.Р., Метіль А.С. Характеристика домашнього насильства: відповідальність і наслідки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 35, Серія Юриспруденція, том 2. С. 12-14.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за червень 2020 року. URL:

https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo (дата звернення: 17.10.2020).

3. Марценюк Т. Проблема гендерного насильства: міжнародний досвід і Україна. Режим доступу: <https://povaha.org.ua/problema-hendernoho-nasylstva-mizhnarodnyj-dosvid-i-ukrajina/>
4. Миронюк Т.В. Правове регулювання запобігання гендерному насильству. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С.121-132
5. Нагачевська Ю.С. Щодо сутності поняття «торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації». *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2' 2011. С. 376-386
6. Рущенко І.П., Швед О.В. Дитяча порнографія та небезпека спілкування дітей в Інтернеті. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2005. С. 461–465.
7. Чайка В.В. Соціальна обумовленість криміналізації насильства в родині. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С.104-107
8. Sub-group against Sexual Abuse and Exploitation of Children. Semantics or Substance? In Towards a shared understanding of terminology referring to the sexual abuse and exploitation of children. Geneva: NGO Group for the Convention on the Rights of the Child, 2005. 119 p.
9. Female Genital Mutilation/Cutting: A Global Concern UNICEF, New York, 2016

Режим
доступу:

https://www.unicef.org/media/files/FGMC_2016_brochure_final_UNICEF_SPREAD.pdf

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>
2. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>
3. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
4. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/> Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>
6. Сайт «Научная сеть» - <http://www.nature.ru/>
7. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
8. Сайт «Cyberleninka» - <https://cyberleninka.ru/>
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>

1. Підходи до вивчення насильства.
2. Особливості сучасної сім'ї та проблеми сімейного насильства.
3. Фактори ризику насильства в сім'ї.
4. Визначення домашнього насильства.
5. Види та прояви домашнього насильства.
6. Причини домашнього насильства.
7. Гендерне насильство.
8. Торгівля людьми як форма насильства.
9. Особливості особистості, що вчиняє насильство
10. Правові засади протидії домашнього насильства.
11. Попередження та розв'язання гендерних конфліктів.
12. Різновиди та ознаки насильства щодо дітей.
13. Наслідки жорстокого поводження з дітьми.
14. Сексуальне насильство над дітьми як соціальна і психологічна проблема.
15. Насильство в освітній практиці.
16. Феномен шкільного насильства. Булінг.
17. Професійні та особистісні можливості педагогів для запобігання насильству в школі.
18. Психологічна безпека освітнього середовища.
19. Виявлення випадків насильства.
20. Особливості дітей, які мають сексуалізовану поведінку та схильні до вчинення сексуального насильства.
21. Опитування дітей–потерпілих або свідків насильства.
22. Основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми.
23. Форми та методи надання допомоги постраждалим від домашнього насильства.
24. Законодавча база та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства.
25. Програми допомоги, профілактики та реабілітації.
26. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.
27. Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.
28. Програми допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.